

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: [Introducing Literary Theories – recenzja]

Author: Paweł Jędrzejko

Citation style: Jędrzejko Paweł. (2003). [Introducing Literary Theories – recenzja]. „Er(r)go” (Nr 6, z. 1, 2003, s. 178-180)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Julian Wolfreys (red.), *Introducing Literary Theories: A Guide and Glossary*. [Wstęp do teorii literackich: przewodnik i słowniczek pojęć] Edinburg: Edinburg University Press 2002, s. 318, miękka oprawa (pozycja anglojęzyczna).

Wstęp do teorii literackich: przewodnik i słowniczek jest pozycją o charakterze podręcznikowym. Św wietnie napisana i doskonale zredagowana książka przeznaczona jest przede wszystkim dla czytelników zapoznających się dopiero z metodologią badań literackich, studentów młodszych lat studiów filologicznych, a w Polsce przede wszystkim przyszłych anglistów. Julian Wolfreys, redaktor podręcznika, tak określa jego założenia w „Przedmowie”:

*Fundamentem dla Wstępu do teorii literackich... jest wcześniejsza publikacja – wydana w 1999 roku książka *Literary Theories: A Reader and Guide* [Teorie literackie: zbiór tekstów i przewodnik]. W zasadniczej większości, ujęte w niniejszym tomie eseje (włącznie z wprowadzeniem) stanowią poprawione wersje [...] zamówionych dla potrzeb poprzedniego zbioru wprowadzeń do każdej z przedstawionych w nim dziedzin teoretycznego dyskursu. Ujmując rzecz najszerszej, dziedziny te obejmują dyskursy strukturalizmu, feminizmu, marksizmu, teorii reakcji czytelniczej (reader-response), dekonstrukcji, poststrukturalizmu, nowego historyzmu, postkolonializmu, Gay Studies, Queer Theory, oraz studiów kulturowych. Nowym elementem niniejszego zbioru są trzy eseje poświęcone (kolejno) postmodernizmowi, Bachtinowskiej krytyce literackiej i materializmowi kulturowemu. [...] Każdy z zamieszczonych tutaj tekstów ukazuje złożoność omawianego dyskursu analitycznego przedstawiając charakterystyczne dlań strategie interpretacyjne, omawiając założenia epistemologiczne i odkrywając napięcia, jakie ujawniają się kiedy założenia teoretyczne danego podejścia teoretycznego przekładane są na praktykę lektury.*

„Filozofia” omawianego zbioru nie kończy się jednak na oddaniu do rąk czytelnika serii tematyczne ułożonych omówień. Na każdy z rozdziałów *Wstępu do teorii literackich* składa się bowiem część zawierającą wprowadzenie do danej teorii, część „ilustracyjna” (zatytułowana „Przykładowe eseje”), proponująca analizę dwóch (lub trzech) reprezentatywnych dla przedstawianego podejścia prac, oraz część „praktyczna” („Wskazówki lekturowe”), w której zebrane są sugestie dotyczące wynikających z przedmiotowej perspektywy badawczej kierunków lok-

tury konkretnych (także przykładowych) tekstów literackich. Każdy z rozdziałów poddaje też czytelnikowi pod rozwagę zestaw pytań, które aktywnie wprowadzają go w dyskurs danej dziedziny („Kwestie do samodzielnego przemyślenia”), oraz oferuje mu bibliografię wybranych prac z danego obszaru.

Rozwiązanie nieomal znakomite. W praktyce jednak redaktorska decyzja o „ontologicznym” uzależnieniu omówień zebranych we *Wstępie do teorii literackich* od zbioru z 1999 roku okazuje się kłopotliwa. Analizy reprezentatywnych dla danych teorii tekstów krytycznych opierają się bowiem na wyborze prac ujętych w *Teoriach literackich (zbiór tekstów i przewodnik)*, którą to pozycję należałoby także zdobyć, aby zyskać pełną orientację w wywodzie „ilustracyjnej” części danego rozdziału, a ostatecznie też optymalnie wykorzystać wskazania sugerowanego „praktycznego” podejścia do lektury przykładowego dzieła. Problem, naturalnie, nie istnieje, jeżeli potencjalny czytelnik *Wstępu* posiada w swej bibliotece omawiane w rozdziałach pozycje, jednak wydaje się, że tacy czytelnicy nie stanowią raczej docelowej grupy odbiorczej podręcznika.

Zakładając jednak, że „techniczny” kłopot zostanie w jakiś sposób rozwiązany, *Wstęp do teorii literackich: przewodnik i słowniczek* okaże się z pewnością pozycją wartościową. Oferuje bowiem czytelnikowi czternaście rozdziałów poświęconych kolejno następującym teoriom literackim: krytyka Bachtinowska, krytyka strukturalistyczna Rolanda Barthesa, krytyka feministyczna, marksistowskie teorie literackie, teoria reakcji czytelniczej (*reader-response theory*), psychoanaliza literacka, dekonstrukcja, teorie poststrukturalne, nowy historyzm, materializm kulturowy, postkolonializm, *Gay Studies* i *Queer Theory*, studia kulturowe, oraz postmodernizm i ponowoczesność w literaturze, krytyce literackiej, filozofii i kulturze. Ponieważ jednak podręcznik opatrzony jest dwoma alternatywnymi wobec siebie spisami treści, czytelnik może też „nawigować” wśród tekstów według innego, „literackiego” klucza. Drugi spis zorganizowany jest bowiem według tekstów literackich, których dotyczą „Wskazówki lekturowe” w każdym z rozdziałów: *In Memoriam A. H. H.*, *Middlemarch*, *Mrs Dalloway*, *A Portrait of the Artist as a Young Man*, *Prospero's Book*, *The Swimming-Pool Library* i *The Tempest*. Dzięki takiemu rozwiązaniu zainteresowany czytelnik zyskuje możliwość praktycznego doświadczenia efektów interpretacyjnych różnych dyskursów metodologicznych zastosowanych do analizy tego samego tekstu.

Najważniejszą zaletą omawianej pozycji jest wspaniała równowaga między erudycją prowadzonego naukową angielszczyzną dyskursu a jasnością kompozycji i czytelnością proponowanych przykładów. Podręcznik czyta się z przyjemnością, a „przyjazna dla użytkownika” organizacja dydaktycznego materiału pozwala inteligentnemu adeptowi literaturoznawstwa samodzielnie zdobyć solidne podstawy konceptualne i terminologiczne każdej z przedstawionych teorii. ~~Wskazówki~~ wprowadzenia *Wstępu do teorii literackich...* w połączeniu z wydanym wcześniej zbiorem *Teorie literackie* do spisu podręczników dla przedmiotów literaturoznawczych z pewnością byłby radykalny wzrost komfortu pracy studenta, który miałby do dyspozycji miarodajne i nowoczesne kompendium współczesnych podejść do

problematyki literaturoznawczej, i wykładowcy, który zaoszczędziwszy wiele czasu, mógłby na zajęciach poświęcić go problemom teoretycznym na wyższym poziomie zaawansowania lub bardziej złożonym analizom.

W podsumowaniu należałoby jeszcze zwrócić uwagę na to, że wokół podobnej idei buduje swoje seminaria także wielu polskich naukowców; można więc przewidywać, że w niedługim czasie równie przydatny podręcznik ukaze się w języku polskim². Dopóki jednak pozycja taka pozostaje w sferze planów, *Wstęp do teorii literackich: przewodnik i słowniczek* znakomicie ją zastąpi.

Przypisy:

² Projekt taki narodził się w roku dwutysięcznym w ramach seminarium Koła Naukowego Anglistów *NeoLit* przy Instytucie Kultury i Literatury Brytyjskiej i Amerykańskiej Uniwersytetu Śląskiego.